

Inšpirované námetom strateného novinára Paľa Rýpala

RASTARIKA

DANIEL FORGÁCS

Jozef Banáš: Je Rastarika horšia ako slovenská skutočnosť?
Triler, pri ktorom ľahko stratíte ilúzie...

Inšpirované námietom strateného novinára Paľa Rýpala

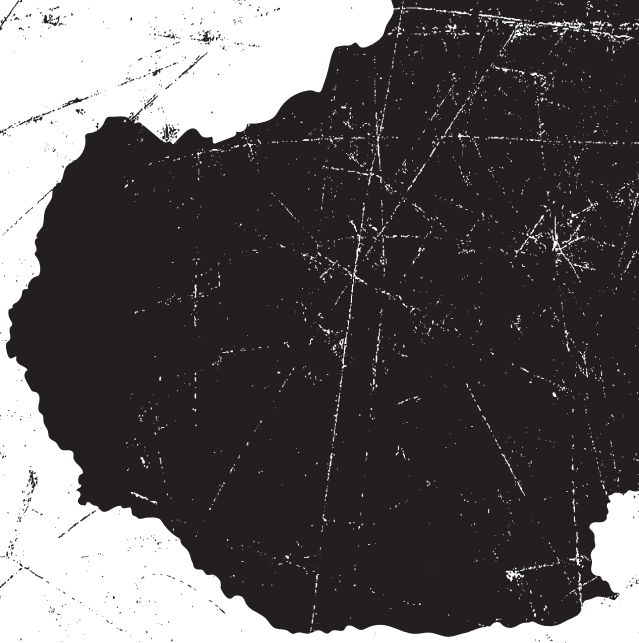
RAS TARI KA

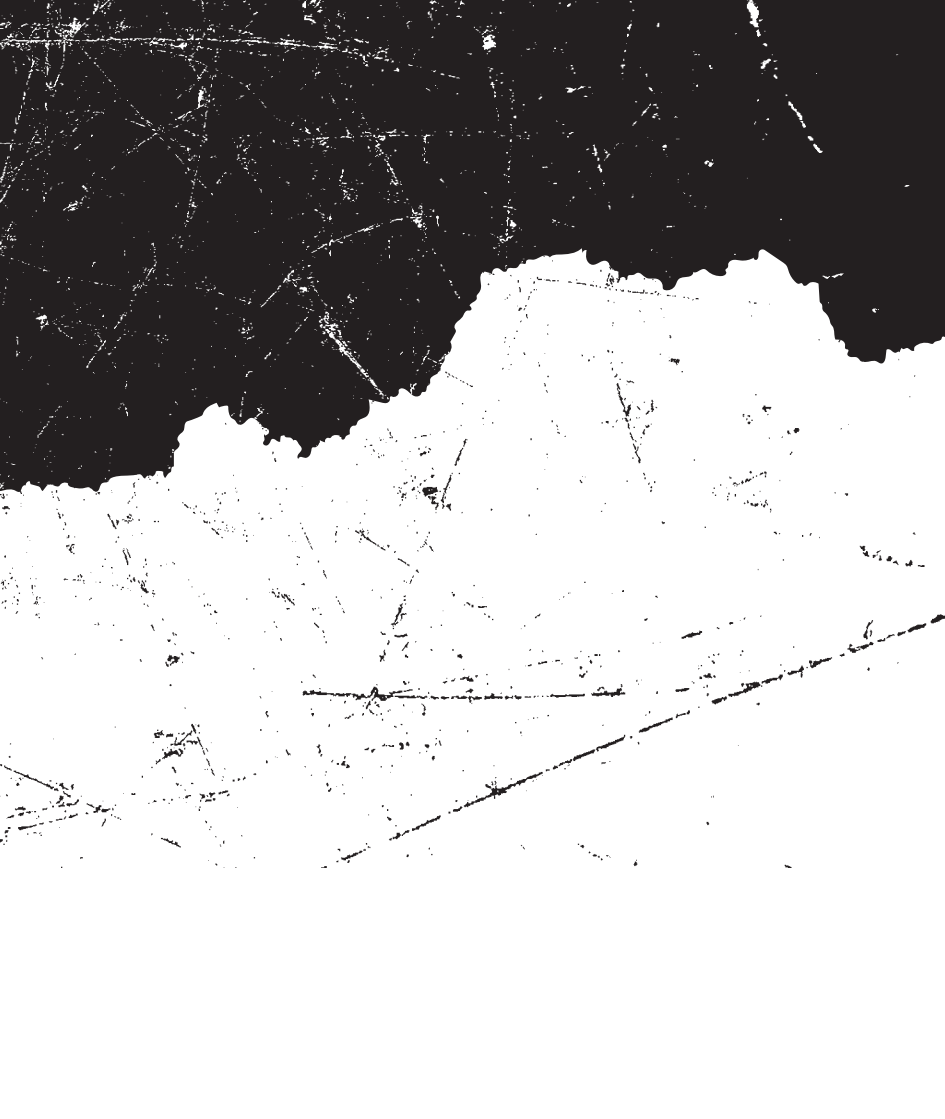
PREKLIATE ÚZEMIE

Daniel Forgács

IKAR

HASTINGS

Venujem Ondrejovi Kardelisovi a Jánovi Forgácsovi.

Text © 2019 by Daniel Forgács

Cover illustration © 2019 by Martin Krajč

Jacket design © 2019 by Juraj Šramko

Slovak edition © 2019 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-6718-7

Za oponentúru ďakujem

Lucii Illanitzovej, Vladimírovi Puchalovi a Jozefovi Banášovi.

Celý príbeh, na rastickej aj slovenskej strane, je vymyslený
a akákoľvek podobnosť s realitou je čisto náhodná.

Ak ste sa napriek tomu v príbehu našli, obráťte sa na svojho
psychológa alebo si založte konšpiračný web.

„Pavol Rýpal, narodený 19. 12. 1968, bol naposledy videný 22. 4. 2008 v popoludňajších hodinách na adrese prechodného pobytu Bratislava-Ružinov, Rezedová ul. č. 8. Na druhý deň neprišiel do práce a svoj mobilný telefón nedvíha. Pri odchode z bytu v Bratislave si so sebou zobral hotovosť 30 000 Sk, notebook a fotoaparát. Odvtedy sa svojim príbuzným neozval. Pavol Rýpal je 182 cm vysoký, má modré oči, znamienko na ľavej strane krku, vyholenú hlavu, naposledy bol oblečený v čiernych polovojenských veciach.“

ZDROJ: Stránka Ministerstva vnútra SR podľa týždenníka Život z 22. 7. 2009

Zrodenie Rastariky

Paľo Rýpal bol jedným z elitných investigatívnych novinárov svojej generácie, preslávili ho najmä neohrozené reportáže o mafii v televízii Markíza. A zároveň, Paľo bol novinárom, ktorý chcel so ctou uzavrieť „mafiánsku“ kapitolu svojej práce a začať niečo celkom nové. Nového asi malo byť viac, so mnou konkrétne spolupracoval na príprave *Rastariky*... Namiesto nových projektov sa však všetky známe informácie o jeho príbehu končia v apríli roku 2008 šialeným útekom z Bratislavy do Štúrova, pešou túrou naspäť cez lesy a potom sa rozplývajú v prázdnote, lebo jednoducho zmizol a odvtedy ho niet.

Paľa som, ako väčšina ľudí, zaregistroval v *Palbe* ako televíznu tvár, ale ako „živého človeka“ mi ho prvý raz spomenul Jožo Banáš na jednej z novinárskych kapustníc, ktoré vždy pred Vianocami organizovala SDKÚ-DS, jeho vtedajšia strana.

„Prepáčte, chalani, nemôžem piť. Včera večer som bol s Paľom Rýpalom a doteraz mám z toho ‚kocovinu‘ jak hovädo,“ vyhovárал sa celkom realisticky Banáš, vtedy ešte poslanec. Tváril sa pritom, že argumentom o večere s Paľom diskusiu o alkohole definitívne ukončil. Doteraz si pamätám, ako pred neho Andrej Onufer (v tom čase tuším písal pre *Nový Čas*) položil šesť slivovic pekne zrovnaných do radu ako vojačikov. Bolo to lacné gesto, slivovice boli pre hostí zadarmo.

„Keď to vypiješ, môžeš nám porozprávať, ako bolo včera,“ zahlásil Onufer. Banáš všetkých prekvapil, bez slova do seba hodil najprv jeden poldecák, vzápätí druhý...

„Viete, že mám v aute gitaru?“ kopl ho po chvíli múza.

S gitarou v ruke bol naozaj dobrý, o chvíľu už spievala celá sála vrátane vtedajšieho šéfa „modrých“ Dzurindu a budúcej (dnes už bývalej) premiérky Radičovej. Škoda, že idylka na pravičiarov trva-

lejšie nezapôsobila. Hneď v nasledujúcich voľbách vyliali Banáša z kandidátky. Márne presviedčal Dzurindu, aby mu nechal aspoň posledné, stopäťdesiate miesto. Dzurinda sa vyznal v tlačnici. Bol rozhodnutý Joža vyhodiť, takže ho na kandidátku vôbec nepustil, aby sa mu náhodou neprekrúžkoval až do parlamentu.

Myslím, že na tejto kapustnici mi Banáš trochu priblížil, o čo v prípade Paľa Rýpala ide. A krátko nato sa mi ozval aj sám Paľo, ktorý práve zháňal politického novinára do svojho domovského týždenníka.

„Čau, ja som Paľo Rýpal. Nechcel by si prísť písať k nám?“ drzo mi začal v telefóne tykať. Vôbec mu neprekážalo, že ma v živote nevidel. V podstate sa mi však celkom pozdával. Navyše médium, v ktorom som písal ja, začalo práve v tom čase krachovať. Takto som preskákaval nejaký čas s Rýpalom v bulvárnom týždenníku. V jednej redakcii s Jožom T. Schönom (nech mu je zem ľahká – silný päťdesiatročný chlap raz večer zaspal a ráno ho našli zinfarktovaného), Kristínou Dugovičovou, so Zuzkou Štefkovou a s Petrou Hüblou. Keby si bol týždenník plnil svoje zmluvné záväzky k redaktorom tak, ako mal (a veru ich neplnil), bolo by to skvelé obdobie... Alebo aspoň mimoriadne veselé.

Raz, po nejakej párty, som ťahal Paľa k nám domov na nocľah, lebo nepôsobil dojmom, že by vedel trafiť k sebe. Cestou sa trochu prebral a trval na tom, že musí nakúpiť vo večierke niečo na jedenie. Doma odmietol spolupracovať, dokonca sa po mne zahnal päšťou, keď som ho s použitím len najnevyhnutnejšieho násillia nútil konečne zaľahnúť na matrace na zemi a zaspáť.

Keď ma ráno rodina našla spať na gauči a Paľa na matracoch rozložených na koberci, neurobilo to veľký dojem. Skôr mimoriadne malý. Paľo sa prebudil a pokúsil sa to vylepšiť.

„Paľo Rýpal, televízia Markíza,“ zahlásil.

Paľo vtedy robil v Markíze a zhlásenie zo stand-upu používal mimo televízie len vo chvíľach vrcholného nebezpečenstva.

Takto sa napríklad predstavil výpalníkom, ktorí demolovali krčmu pred našim týždenníkom. Vtedy mu to vyšlo – nezbili ani jeho, ani brata Peťa, ktorý tam s ním náhodne sedel na pive.

Tentoraz však v prvej chvíli nezabodoval. No keď sme otvorili chladničku a zbadali v nej Rýpalov nákup, div sme sa neušúľali od smiechu. A kríza bola zažehnaná. Z chladničky na nás pozerali smutné oči údeného pstruha, kyslé ryby v plastovom vedierku, sardinky v oválnej konzerve, dvojce rybičiek v okrúhlych konzervách (jedny tuším v paradajkovej omáčke), sardelová pasta a neotvorená fľaša vodky. Večer mal Paľo očividne chuť na rybu. A na vodku.

Bol to prosto „týpek“ – bystrý, zábavný, citlivý a svojím spôsobom aj romantický. Nie všetci ho za takého pokladali, hral väčšinou rolu tvrdasa. Súviselo to aj s jeho orientáciou na kriminalitu, mafiu a iné „chlapské veci“. Bol veľmi kreatívny a neortodoxný. Zápasy s démonom alkoholu, ktorým sa príliš nevyhýbal, sa však niekedy nekončili jeho víťazstvom, čo mu vynieslo povest' nie celkom spoľahlivého partnera.

Nápriek tomu som neváhal ani chvíľu, keď ma oslovil s ponukou spolupracovať na príprave projektu multimedialneho pásma s názvom *Rastarika*. Malo to byť akési krivé zrkadlo slovenskej spoločnosti, podávané veľmi ironicky a vtipne. Malo stáť na fikcii, že niekedy v dávnej minulosti Móric Beňovský osídlil aj stredoamerický ostrov, z ktorého sa časom stal najbližší partner Slovenska.

Pôvodne sme *Rastariku* riešili ako pásmo určené prioritne pre rádio, ale uvažovali sme aj o jeho televíznej i písanej podobe. Malo to mať celý systém rozličných relácií a pravidelných rubriek.

Paľo o ňom rokoval s niekým zo Slovenského rozhlasu a tvrdil mi, že dostaneme priestor.

Keď som sa po rokoch pýtal Jaroslava Rezníka, ktorý v tých časoch viedol Slovenský rozhlas, či s ním Paľo vtedy niečo riešil, na žiadne rokovania si nespomínal. Takže buď rokoval s niekým na nižšej úrovni, alebo ma ťahal za nos... V každom prípade sa situácia v rozhlase po Rezníkovom odchode výrazne posunula v tom, že sa začalo naozaj výrazne šetriť. Projekty sa skôr zoškrtyvali, než rozbiehali, a záujem o *Rastariku* (ak predtým vôbec bol) klesol na nulu.

Strávili sme potom veľa času vymýšľaním detailov a rôznych variantov projektu, no osud nám očividne neprial. Paľo sa pokúsil ponúknuť *Rastariku* televíziám aj istému denníku, ale bezvýsledne. Istý čas dokonca rozmýšľal, že by sme ju robili sami na internete. Na realizáciu tohto projektu (nejakej formy) som paradoxne nakoniec dostal predbežný súhlas ja. Konkrétne od vtedajšieho strategického riaditeľa TASR Vladimíra Puchalu s tým, že to máme prepracovať do podoby využiteľnej na webe a predložiť na posúdenie. Bol to, pravdaže, len veľmi predbežný súhlas.

Keď som túto dobrú správu – prvú po takmer dvoch rokoch márneho úsilia – celkom nedočkavo telefonoval Paľovi, nezdvihol mi telefón. Už nikdy. Akurát vtedy sa totiž rozhodol všetko zabaľiť, kamsi sa záhadným spôsobom vyparil, ostal po ňom len lístok na stole. Napísal v ňom majiteľke prenajatého bytu, že jeho veci si môže nechať a že situáciu už nevie riešiť inak.

Zanechal jej vraj okrem pár cárachov aj nemalý dlh na nájomnom. Svoj slávny „bomber“ z vesmírneho mestečka v Kazachstane a laptop však zobral so sebou (vraj bol potom ešte niekoľko dní dosiahnuteľný na Skype). Mobil si vraj zámerne rozbil, aby ho nebolo možné lokalizovať. Asi preto som sa mu nevedel dovolať ani ja...

Podľa jednej z televíznych reportáží sa na južnom Slovensku vydával za kňaza. Podľa iných zdrojov sa zo Štúrova vrátil pešo do Bratislavy a v jednom z neslušných podnikov povedal obsluhu, že pracuje na explozívnej téme, a ak neutečie, hrozí mu smrť. A potom fakt zmizol (v apríli 2008!). Tak dokonale, že sa doteraz nenašiel.

Aj keď sme sa vtedy s Rastarikou nepresadili, bol to na tie časy dobrý projekt – dôkazom môže byť aj táto kniha, ktorá je inšpirovaná pôvodným multimedialným námetom. Vtedy sme verili v našu nezdolateľnú silu.

„Vyser sa na všetkých debilov a daj si so mnou pivo,“ bolo Paľovo heslo.

Nakoniec som *Rastariku* vyriešil inak, ako sme pôvodne plánovali. Ako rozprávku pre dospelých, neseriózný fantazmagorický triler, ktorý prečítate na jeden dych a nakoniec si nie ste istí, o čom to presne bolo. Takým štýlom, že na konci je zvonec, ale konca nikde. Zato Paľovo meno je hneď v úvode. Urobil som to aj preto, aby sa napokon uskutočnil aspoň jeden z projektov, na ktorých robil Paľo pred zmiznutím.

Ak sa raz Paľo vráti, možno v ňom budeme pokračovať aj podľa pôvodného plánu. Ktovie...

Daniel Forgács

P. S. Keď som sa k momentu Paľovho „vyparenia sa“ spätne vracal, nepripadal mi až taký improvizovaný, ako by sa mohlo zdať. Podľa mňa je jednak celkom aktuálna otázka, ako na tom bol v tom čase Paľo s financiami (neviem to, ale trúfam si odhadnúť, že veľmi biedne). Zato svojou investigatívnosťou si narobil kopu nepriateľov. A keďže písal o mafii, logicky ich bolo nemálo práve v tomto prostredí.

„Viete, ako dopadol podľa našich indícií Paľo Rýpal...“ naznačil na tlačovej konferencii pri príležitosti menovania do funkcie policajného prezidenta 30. mája 2018 Milan Lučanský. Viac nepovedal, ale zjavne sa nazdáva, že s Paľom to nedopadlo dobre. K podobne temným záverom došiel na svojich blogoch aj Peter Nôta, bývalý Paľov kameraman z Paľby, ktorý už roky pátra spolu s Ivetou Uhliarikovou Rýpalovou (Paľovou sestrou) po príčinách zmiznutia svojho priateľa a spolupracovníka. Podľa neho sa posledná stopa možno nachádza v betóne na dne ktorej si z oravských studní...

Jedno je však isté, lebo to viem dosvedčiť. Krátko pred zmiznutím (útekom, povedzme si to na rovinu) ma Paľo nahováral, aby som si zobral domov jeho mačky. Vlastne to asi boli kocúry so ženskými menami. Za výhodných podmienok vraj k tomu dostanem zadarmo aj žrádlo a mačací záchod. Argumentoval tým, že jeho nová priateľka je alergická na mačky. Zhodou okolností som to preberal na nejakej tlačovke s fotografkou Ninou Bednárikovou, s ktorou to Paľo predtým niekoľko rokov ťahal (a mal ju naozaj mimoriadne rád). Nebol som a priori proti, len sa mi to zdalo divné. Pamätám si, ako som jej hovoril, že bez tých kocúrov Paľov deň stratí akýkoľvek rytmus. Mačky totiž potrebovali aspoň raz za čas opateru. Nakoniec si ich zobrala k sebe Nina, načo sa zakrátko za Paľom zavreli vody neznáma.

Usudzujem z toho minimálne to, že svoj útek mal naplánovaný a malo to byť nadhlo, keďže mačkám rovno vybavil nový domov. Ak neuspel a dostala ho mafia, ostáva dúfať aspoň v karmickú spravodlivosť. Vari len pravda raz vyjde na povrch. Mafiáni často začnú rozprávať až po rokoch, keď sa celá skupina začne pod ťarchou množstva káz a vyšetrovaní rozpadáť.

Ak sa Paľo zabil sám, spravil to presne sebe vlastným štýlom – aby to bola riadna haluz a nikto nikdy nezistil, ako sa to stalo.

Naďalej si však myslím, že nebol typ na samovraždu, skôr na radikálnu zmenu podnebia. Možno niekde na Ukrajine pasie kozy. Alebo spolu s mníchmi kdesi na Balkáne rozjíma o negatívach svojho života. Podľa mňa ich nebolo až tak veľa. Prípadní mnísi mu ich dozaista narátali viac, ako si zaslúžil.

HASTINGS

ČASŤ PRVÁ

Šialená stávka a maďarský hokej

Na nekonečné piesočnaté pláže Rastariky, ostrova v strede slnečného Karibiku, sa začal spúšťať rýchly karamelový súmrak. Nad ťažnými ropnými vežami, diamantovými baňami i lomami na zlato v sekunde zavládla tma. Krajina, ktorá v jedinej sekunde mohla z ktoréhokoľvek svojho obyvateľa spraviť milionára, sa pomaly ukladala na spánok.

Ostrov spal, ale nie jeho slepý prezident. Hlava štátu a pravdepodobne najmúdrejší mozog Rastariky Julio Goméz Rastarovich šípil, že v jeho mocnárstve voľačo nesedí. Chytil ho zvláštny nepokoj. Keby však tušil, aká sieť intríg sa práve zahaňuje nad ním a jeho svetom, jeho znepokojenie by sa premenilo na skutočnú paniku.

Slepý prezident nepotreboval zapínať elektrické svetlá, aj keď miestnosť už takmer pohltilo šero. Sedel v Oválnej pracovni rastarického Bieleho domu, ktorý dal postaviť jeden z jeho predchodcov, diktátor a šialený paranoik. Okrem imitácie sídla amerického prezidenta si podľa egyptského vzoru dal v hlavnom meste Rastariky postaviť aj pyramídu, v ktorej túžil po smrti nekonečné veky odpočívať, oslavovaný svojím ľudom. Po krátkom a krutom prevrate však ľud jeho telo hodil ešte zaživa rybám a v pyramíde bola aktuálne reštaurácia, kde elita karibskej krajiny kula svoje obchodné plány.

Rastarovich, prvý, a preto logicky aj najvýznamnejší demokratický prezident Rastariky, sa narodil ako Julio Goméz Starovič. Priezvisko zdedil po dávných slovenských predkoch. Počas revolúcie si však vybral efektne znejúcu prezývku pripomínajúcu názov jeho domoviny a tú potom celý zvyšok politickej kariéry používal ako oficiálne meno.

Stáročnou hrou osudu, ktorý rád píše na prvý pohľad šialené príbehy, mala stredoamerická Rastarika nadštandardné vzťahy so stredoeurópskou Slovenskou republikou. Vyplývali zo spoločnej histórie. A možno aj z toho, že tieto dva štáty si v geopolitickom priestore nijako nekonkurovali, ale naopak – mali si čo ponúknuť tak na úrovni bežných občanov, ako aj elít biznisu a politiky. Vznikol tak zvláštny, nežný a symbiotický vzťah, porovnateľný len so vzťahmi, aké má Slovensko s Českou republikou. Na rozdiel od Slovenska Rastarika nemala to šťastie žiť v súšťatí dvoch spriateľených krajín. Bola na to príliš bohatá a všetci susedia na ňu pozerali žiarlivým okom.

Prezident Rastariky je vždy sám

Ako raz poznamenal jeden z najväčších dobrodruhov slovenskej politiky, ktorý na ceste k výšinám pomohol mnohým kamarátom a na ceste dolu ho všetci zradili a on zradil ich, politická kariéra sa podobá Tour de France. Kým sa prepracúvaš dopredu, spolupracuje s tebou celý tím. Keď sa dostaneš blízko špičky, krok s tebou už držia len jeden-dvaja spriaznení pretekári. No keď si prvý, zostaneš vždy sám ako prst.

Práve na tieto slová myslel Rastarovich, keď sedel vo svojej temnej pracovni, z ktorej nič nevidel. Vnímal zvuky vetra za otvoreným oknom a vŕzganie parkiet vo vedľajšej miestnosti, po ktorej sa nervózne prechádzal jeho sekretár Juanito Mojito. Vedel, na čom je postavená autorita prezidenta Rastariky. A hoci toho veľa nevedel, neomylnne vedel, že šéf má problém.

To, že práve prehral 20 000 amerických dolárov v stávke, by samo osebe problém byť nemusel. Bol už štvrté volebné obdobie prezidentom krajiny a z jej ekonomiky vytuneloval toľko, čo

by za normálnych okolností jeho potomkovia neminuli ani za sedem pokolení. Okrem toho volebný systém tejto karibskej krajiny nezakazoval úradujúcemu prezidentovi kandidovať na tento post opakovane, takže teoreticky mohol v tejto pozícii zotrvať do konca života.

Problém bol, že on vyhrával *vždy*.

Ešte nikdy v ničom neprehral. A ak aj prehral, občania jeho krajiny o tom nevedeli alebo boli presvedčení, že v skutočnosti išlo o prezidentovo víťazstvo. A už vôbec nepotreboval prehry vo vzťahu k Slovensku.

Pred rokmi ho oficiálne navštívil novozvolený predseda slovenskej vlády Vladimír v príšerne krátkych nohaviciach, z ktorých mu trčali členky obtiahnuté otrasnými bielymi ponožkami. Bol však šialene dobre informovaný a Rastarovichovi rovno navrhol spoluprácu.

Spolupráca so Slovenskom fungovala dlho, ale – ako sa za krátko ukázalo – možno nemala trvať večne...

Dios mío, kto potrebuje, aby som sa takto hanebne vykúpal v debilnej stávke na hokejový zápas? Ako to, že mi nikto nič neznačil? Alebo naznačil? nervózne špekuloval Rastarovich.

Stávka na istotu

Rastarický prezident stavil na súboj reprezentačných mužstiev Slovenska a Maďarska v prípravnom hokejovom zápase. Bola to myšlienka jeho sekretára Mojita, podľa ktorého medializácia dôvery prezidenta k mužstvu spriatelenej krajiny posilní rastaricko-slovenské vzťahy. Agilný sekretár v tomto zmysle zorganizoval aj mediálnu predohru.

„Prezident Rastariky nemá pochybnosti o víťazstve Slová-

kov. Stavil vlastných 20 000!“ znel predvčerajší titulok v denníku *Žväst*, najčítanejších rastarických novinách, ktoré sa odvolávali na dobre informované zdroje z prostredia vlády.

Maďari boli totiž známi neporaziteľnosťou vo vodnom póle či šerme a skvelým futbalom. Na ľade však dovedy zvyčajne pôsobili dojmom, akoby doma trénovali najmä so zmetákom pri upratovaní rozmrazenej chladničky.

Rastarovich vedel, že v tomto zápase Slovensko nemohlo prehrať, a stavil dvadsattisíc s tým, že si popri dobrej reklame ešte aj zarobí pár dolárov na pivo.

A aby sa efekt prezidentovej stávky ešte zosilnil, Mojito zariadil, že sa zápas vysielal v rastarickej televízii a rozhlase v priamom prenose. Slepý prezident, prirodzene, uprednostnil rádio. Dal si priniesť fľaštičku svojho obľúbeného tokajského vína, nalial si trocha do pohára a natiahol nohy v pohodlných károvaných papučiach. Očakával jednoznačný priebeh zápasu a na konci jasný triumf.

Keď však v tretej minúte slovenský brankár omylom zasunul zachytený puk za vlastný chrbát, spozornel.

„Je to možné?!“ skríkol o pár minút zaskočený rastarický komentátor, keď slovenská obrana pustila na svojho gólmána hneď troch maďarských útočníkov naraz.

V polovici zápasu utrúsil komentátor prvú, zatiaľ ešte relatívne nevinnú poznámku smerom k prezidentovi.

„Toto asi prezidenta Rastarovicha nepoteší. Štyri nula pre Maďarsko. Zdá sa, že peňaženka s 20 000 dolármi sa od nášho prezidenta vzdaluje ako veľký tanker z rastarického prístavu. Keď sa raz vráti, bude prázdny,“ uchechtával sa komentátor. A Rastarovich začal tušiť, že namiesto pozitívneho PR získal exkluzívnu šancu stať sa na najbližšie týždne vysoko frekventovaným

terčom ľudovej tvorivosti na tému: Ako somár prezident prišiel o veľkú sumu v dolároch.

Rastarovich hanebne prehral všetko, lebo slovenský tím nehral nič, kým borci z horúcich maďarských púst pôsobili dojmom, akoby ľad bol pre nich prirodzenou zimnou zábavkou. Vyhrali napokon 7 : 0.

„Kurva skurvená,“ vyhlásil v súkromí prezident Rastariky. Na verejnosti slová tohto typu nepoužíval, veľmi si potrpel na to, aby v očiach svojich voličov pôsobil dojmom osvieteného, vzdelaného a kultivovaného vodcu.

Zauzlenie

Rastarovich, ktorý osobne vlastnil polovicu rastarických ropných polí, okamžite pochopil, že tu nejde o mizerných 20 000 dolárov. Už zajtra sa bude z neho smiať celá krajina. A prezidentské voľby sú o pol druhu roka, čo je ideálny čas na to, aby sa naňho začal doťahovať prípadný konkurent.

„Lívia, chcem s tebou hovoriť,“ zahlásil do telefónu vnútorného okruhu. Pre slepého prezidenta Rastariky bola päťdesiatpäťročná osobná asistentka všetkým. Nahrádzala mu oči a niekedy i rozum, keď ho v bojoch rastarických politických mafii viedol viac testosterón ako triezva úvaha. Tentoraz sa však neozvala, čo bolo divné. V tomto čase mala byť predsa v kancelárii u seba. Ešte nikdy sa nestalo, že by z práce odišla bez toho, aby ho o tom neinformovala.

Vedený zvláštnou predtuchou vstal a zobral do ruky bielu slepeckú paličku. Rastarovich prešiel do malej kancelárie svojej sekretárky, vyzdobenej fotografiami českého exprezidenta Václava Havla.